

СТРАТЕГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

©2021 КОПЧА Ю. Ю.

УДК 338.2:339.1
JEL: D24; D29; D81; D92; O39

Копча Ю. Ю. Стратегічні детермінанти формування конкурентних переваг інноваційного розвитку підприємства

Метою наукової статті є визначення та дослідження базису стратегічних детермінант формування конкурентних переваг інноваційного розвитку підприємства. Використовуючи методи аналізу, систематизації, узагальнення та синтезу, були досліджені праці вітчизняних і закордонних науковців щодо особливостей забезпечення стратегічних детермінант формування конкурентних переваг інноваційного розвитку підприємства. Зазначено, що стратегічні детермінанти інноваційного розвитку підприємства – це причини, фактори та умови, які спонукають керівництво підприємства до дій, управлінських рішень і розробки бізнес-моделей, котрі ведуть до формування інноваційних стратегій розвитку, що реалізуються шляхом використання сучасних інноваційних, цифрових, процесно-орієнтованих і когнітивних інструментів, призначених для досягнення довгострокових цілей підприємства в забезпеченні конкурентних переваг. У результаті дослідження сформовано та обґрунтовано структурну побудову стратегічних детермінант інноваційного розвитку підприємства в умовах досягнення конкурентних переваг. Виявлено основні тенденції сучасних аспектів конкурентних переваг інноваційного розвитку підприємств. Розглянуто особливості формування інноваційного розвитку конкурентних переваг підприємства в межах стратегічних детермінант. Перспективами подальших досліджень у даному напрямі є визначення практичних аспектів стратегічних детермінант формування конкурентних переваг інноваційного розвитку підприємств в умовах кризи. Поглиблення дослідження у напрямі використання конкурентних переваг інноваційного розвитку підприємствами у сфері управління економічним потенціалом.

Ключові слова: конкурентні переваги, стратегічні детермінанти, інноваційний розвиток, конкурентоспроможність, підприємство.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-10-267-273>

Рис.: 2. **Бібл.:** 12.

Копча Юрій Юрійович – кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки повітряного транспорту, Національний авіаційний університет (просп. Любомира Гузара, 1, Київ, 03058, Україна)

E-mail: yurii.kopcha@npp.nau.edu.ua

UDC 338.2:339.1
JEL: D24; D29; D81; D92; O39

Kopcha Yu. Yu. The Strategic Determinants of Formation of Competitive Advantages of Innovative Development of Enterprise

The scientific article is aimed at defining and studying the basis of strategic determinants of the formation of competitive advantages of innovative development of enterprise. Using methods of analysis, systematization, generalization and synthesis, the works of domestic and foreign scholars on the peculiarities of ensuring strategic determinants of the formation of competitive advantages of innovative development of enterprise were studied. It is noted that the strategic determinants of innovative development of enterprise are the reasons, factors and conditions that encourage the management of enterprise towards activities, managerial decisions and development of business models that lead to the formation of innovative development strategies implemented through the use of modern innovative, digital, process-oriented and cognitive instruments designed to achieve long-term goals of the enterprise in ensuring competitive advantages. As a result of the research, the structural construction of strategic determinants of innovative development of enterprise in the conditions of achieving competitive advantages is formed and substantiated. The main tendencies of modern aspects of competitive advantages of innovative development of enterprises are identified. The peculiarities of formation of innovative development of competitive advantages of enterprise within terms of strategic determinants are considered. Prospects for further research in this direction are the definition of practical aspects of strategic determinants of the formation of competitive advantages of innovative development of enterprises in a crisis. Deepening the research is directed towards the use of competitive advantages of innovative development by enterprises in the field of management of economic potential.

Keywords: competitive advantages, strategic determinants, innovative development, competitiveness, enterprise.

Fig.: 2. **Bibl.:** 12.

Kopcha Yuriy Yu. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Economics of Air Transport, National Aviation University (1 Liubomyra Husara Ave., Kyiv, 03058, Ukraine)

E-mail: yurii.kopcha@npp.nau.edu.ua

Сучасні мінливі умови господарювання ставлять перед вітчизняними підприємствами проблему формування та забезпечення належного рівня власних конкурентних переваг. Особливо гостро таке завдання відчувається в середовищі зростаючого інноваційного розвитку, у якому діють підприємства. Умови, що складаються, свідчать про необхідність формування конкурентних переваг саме інноваційного розвитку, незалежно від виду чи напрямку діяльності підприємств. Нині підприємства,

що прагнуть здійснювати діяльність належним чином, досягати поставлених цілей, мають враховувати складні умови економічних і соціальних перетворень, темпи цифровізаційних процесів, адаптації до кризового зовнішнього впливу та відповідно спрямовувати стратегії на інноваційний розвиток, який повинен мати випереджаючий характер.

Цифровізаційні трансформації, глобальні тренди, посилення світових інтеграційних процесів спричинюють зміни в конкурентному середовищі, транс-

формуючи підходи до формування детермінант інноваційного розвитку підприємств, і викликають необхідність застосування стратегічних підходів. Саме стратегічні детермінанти формування конкурентних переваг інноваційного розвитку дозволяють підприємствам адекватно реагувати на зміни, кризове середовище, виклики цифрової економіки та застосовувати випереджаючий розвиток науково-технічного прогресу та інновацій.

Окремі питання щодо формування конкурентних переваг інноваційного розвитку підприємств в умовах змін, адаптації та трансформацій систем забезпечення їх діяльності у своїх працях розглядали Головчук Ю., Пчелянська Г. [3], Дончак Л., Семчук І. [10], Ілляшенко С., Шипуліна Ю., Ілляшенко Н. [11], Квілінський С., Кужіор А. [7], Ковальчук А. [5], Коритко Т., Бріль І., Пілецька С., Ареф'єва О., Ареф'єв С. [8], Мних О. [6], Причепа І. [1; 9], Прохорова В., Коваленко Д. [4] та інші. Проте, попри уже проведені дослідження, слід зауважити, що питання щодо стратегічних детермінант формування конкурентних переваг саме інноваційного розвитку підприємства залишається перспективним актуальним науковим завданням, яке потребує детального розгляду.

Метою наукової статті є визначення та дослідження базису стратегічних детермінант формування конкурентних переваг інноваційного розвитку підприємства в умовах постійних змін та адаптацій.

Інноваційний розвиток вітчизняних підприємств завжди базувався на процесах удосконалення виробничих потужностей, результатах науково-технічних розробок, а нині й на цифрових трансформаціях. Водночас необхідно наголосити на доволі слабких виявленнях саме стратегічного характеру у формуванні конкурентних переваг інноваційного розвитку підприємств, що зумовлено змінністю економічного та соціального середовища, неусталеним нормативним і правовим полем та змінністю структурних трансформацій. Ефективним інструментом формування та реалізації конкурентних переваг підприємства в умовах динамічного та непередбачуваного середовища господарювання є стратегічне планування й управління діяльністю підприємства. Варто наголосити на зростанні ролі саме стратегічного забезпечення конкурентоспроможності та формуванні стратегічних конкурентних переваг, що дозволяє побудувати гнучку та реактивну систему управління конкурентоспроможністю підприємства через формування та розвиток його стійких конкурентних переваг у довгостроковій перспективі [1]. Тобто стратегічні детермінанти реалізації конкурентних переваг інноваційного розвитку підприємства мають враховувати необхідність загального та постійного розвитку конкурентного середовища, що забезпечить ефективність інновацій у стратегічному полі діяльності підприємств.

Зауважимо, що сучасний період розвитку економіки країни супроводжується кризовими явищами, які спостерігаються в різноманітних галузях, бізнесі та підприємствах. Зміни рівня невизначеності зовнішнього середовища спонукає підприємства до пошуку шляхів удосконалення його діяльності та адаптації до них шляхом формування потенціалу й урахування особливостей конкурентної переваги функціонування на вибраних ринках через детермінанти стратегічного управління [2, с. 5] та інструменти інноваційного розвитку. Особливо це стосується підприємств, які прагнуть забезпечити стратегічну стійкість власних конкурентних переваг на засадах інновітунгу, тобто сучасний розвиток підприємств має ґрунтуватися на досягненні належного рівня інноваційного зростання.

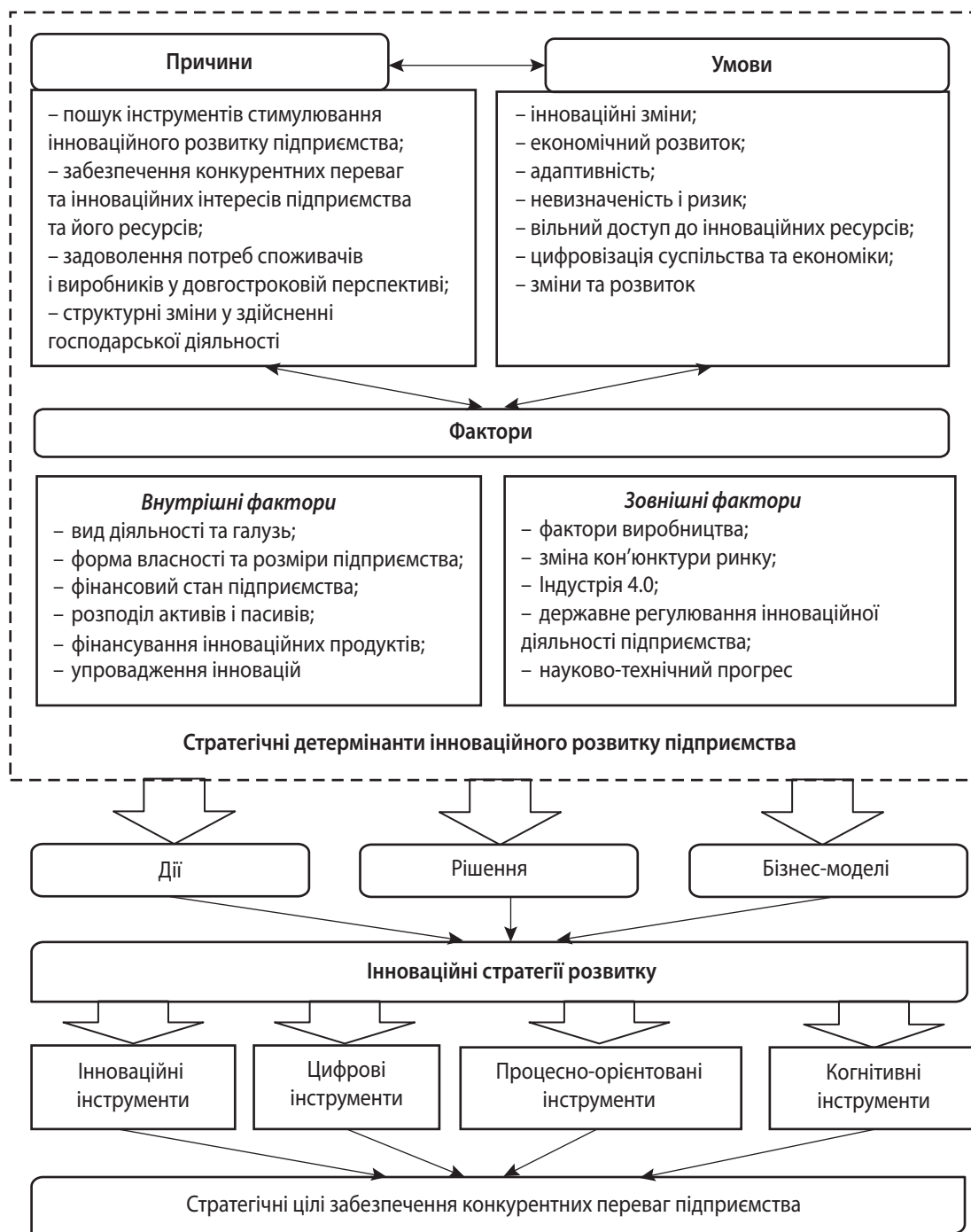
Стратегічні детермінанти інноваційного розвитку підприємства – це причини, фактори й умови, які спонукають керівництво підприємства до дій, управлінських рішень і розробки бізнес-моделей, що ведуть до формування інноваційних стратегій розвитку, які реалізуються шляхом використання сучасних інноваційних, цифровізаційних, процесно-орієнтованих і когнітивних інструментів, що призначені для досягнення довгострокових цілей підприємства в забезпеченні конкурентних переваг (рис. 1).

Серед причин, які формують конкурентні переваги підприємств, – відсутність швидкого реагування на зміни «правил гри» на ринку й очікування ризику втрати діяльності на цьому ринку. Тобто, основними причинами зниження конкурентоспроможності підприємств є:

- ✦ погіршення якості ресурсів (низька кваліфікація, витрати тощо);
- ✦ зниження тиску споживачів;
- ✦ старіння технології;
- ✦ неправильні цілі та завдання;
- ✦ втрата швидкого пристосування підприємством;
- ✦ ослаблення внутрішньої конкуренції;
- ✦ коливання кон'юнктури ринку;
- ✦ зниження конкурентного потенціалу;
- ✦ відсутність чіткої стратегії [3, с. 68].

Відповідно, у межах стратегічних детермінант інноваційного розвитку конкурентних переваг основними причинами є:

- ✦ пошук інструментів стимулювання інноваційного розвитку підприємства;
- ✦ забезпечення конкурентних переваг та інноваційних інтересів підприємства та його ресурсів;
- ✦ задоволення потреб споживачів і виробників у довгостроковій перспективі;
- ✦ структурні зміни у здійсненні господарської діяльності.

Рис. 1. Структурна побудова стратегічних детермінант інноваційного розвитку підприємства в умовах досягнення конкурентних переваг

Джерело: авторська розробка.

Причини як складова детермінант визначаються факторами, які через непередбачуваність навколишнього середовища, а також суб'єктивність функціонування підприємств стимулюють появу новітніх методів інноваційного розвитку конкурентних переваг підприємства в стратегічній перспективі, що дозволяють максимальним чином зіставити та використати внутрішній потенціал підприємства з можливостями та загрозами зовніш-

нього оточення [4]. Фактори інноваційного розвитку конкурентних переваг підприємства, які впливають на дії та рішення, визначаються у внутрішньому та зовнішньому колі діяльності підприємства. Так, внутрішніми факторами виступають: вид діяльності та галузь; форма власності та розміри підприємства; фінансовий стан підприємства; розподіл активів та пасивів; фінансування інноваційних продуктів; упровадження інновацій. Зовнішні фактори відображають

середовище функціонування підприємства: фактори виробництва; зміна кон'юнктури ринку; Індустрія 4.0; державне регулювання інноваційної діяльності підприємства, науково-технічний прогрес. Умовами інноваційного розвитку конкурентних переваг підприємства, що сформувалися під дією факторів і причин, є: інноваційні зміни; економічний розвиток і адаптивність [5]; невизначеність і ризик; вільний доступ до інноваційних ресурсів; цифровізація суспільства та економіки; зміни та розвиток.

Водночас стратегічні детермінанти створюють теоретико-методологічний базис розробки та впровадження ефективних управлінських рішень, орієнтованих на прийняття превентивних заходів стосовно проблем, що виникають перед сучасним підприємством [4]. Розробка інноваційних стратегій розвитку підприємства вимагає визначення, розробки й обов'язкового впровадження новітніх інструментів розвитку, до яких можемо віднести інноваційні, цифрові, процесно-орієнтовані та когнітивні інструменти. Використання інноваційних інструментів досягнення цілей специфічних стратегій розвитку визначає інноваційний характер конкурентних переваг підприємства завдяки новітнім технологіям виробництва, науково-технічним розробкам, які забезпечать конкурентоспроможність виробництва та продукції.

Цифрові інструменти є результатом посилення процесів цифровізації, розвитком Індустрії 4.0, які передбачають активне використання цифрових даних і методів для забезпечення модернізації та трансформації виробництв, ресурсів і досягнення конкурентоспроможності у внутрішньому та зовнішньому середовищі. Не розкритий потенціал цифрових технологій та їх ефектів в економіці та в системах менеджменту вітчизняних підприємств затримує стратегічні перспективи багатofункціонального розвитку в аспектах підтримання соціальних, економічних та екологічних функцій підприємства та його конкурентних переваг. Від того, наскільки вміло будуть використовуватися цифрові інструменти для цілей розвитку взаємопов'язаних ринкових агентів, буде залежати поява нових точок економічного зростання, у тому числі на стратегічному та інноваційному рівнях [6, с. 144]. У кризовий ковідний період завдяки використанню цифрових інструментів підприємствам вдалося забезпечити свою діяльність на оперативному рівні, тому їх активне включення у стратегії розвитку є необхідністю, продиктованою умовами.

Процесно-орієнтовані інструменти інноваційного розвитку конкурентних переваг передбачають орієнтування стратегій на процеси їх забезпечення. Водночас процесно-орієнтовані інструменти дозволяють довести мету стратегії до конкретних завдань у роботі підрозділів і працівників підприємства; забезпечити в роботі підрозділів дієвість інструментів контролю та коригування, пов'язаних зі стратегічними завданнями

підприємства [4] на шляху до конкурентних переваг. Тобто, такі інструменти мають використовуватися разом із іншими видами, що дозволить сформувати цілісну систему досягнення стратегічних цілей.

Заходи щодо організації впровадження когнітивних технологій та інструментів на підприємстві можуть використовуватися з метою вдосконалення процедур прийняття рішень у рамках створення програми розвитку та технічного переоснащення підприємства [7]. Когнітивні інструменти, що використовуються в контексті стратегічних детермінант інноваційного розвитку, сприяють розвитку інтелектуального капіталу [8] та дозволяють максимально залучити потенціал персоналу до формування конкурентних переваг, визначаючи унікальні особливості стратегічних детермінант.

У використанні стратегічних детермінант інноваційного розвитку конкурентних переваг підприємства особливий інтерес представляє процесний підхід до інноваційного функціонування систем підприємства, що базується на розумінні діяльності підприємства як сукупності бізнес-процесів. При цьому інноваційне бізнес-моделювання з максимальною наближеністю до дійсності дозволяє вибрати та перевірити шляхи поліпшення діяльності підприємства, без необхідності проведення реальних експериментів і, тим самим, відбити отримані результати в напрямках стратегічного розвитку [4]. Також зауважимо, що концепція стратегічного інноваційного бізнес-моделювання розвитку конкурентних переваг підприємства базується на ряді принципів, таких як самоорганізація, рефлексія, обмежена раціональність, диверсифікація, самовизначення, альтернативне планування, резервування ресурсів і постійної адаптації до змін.

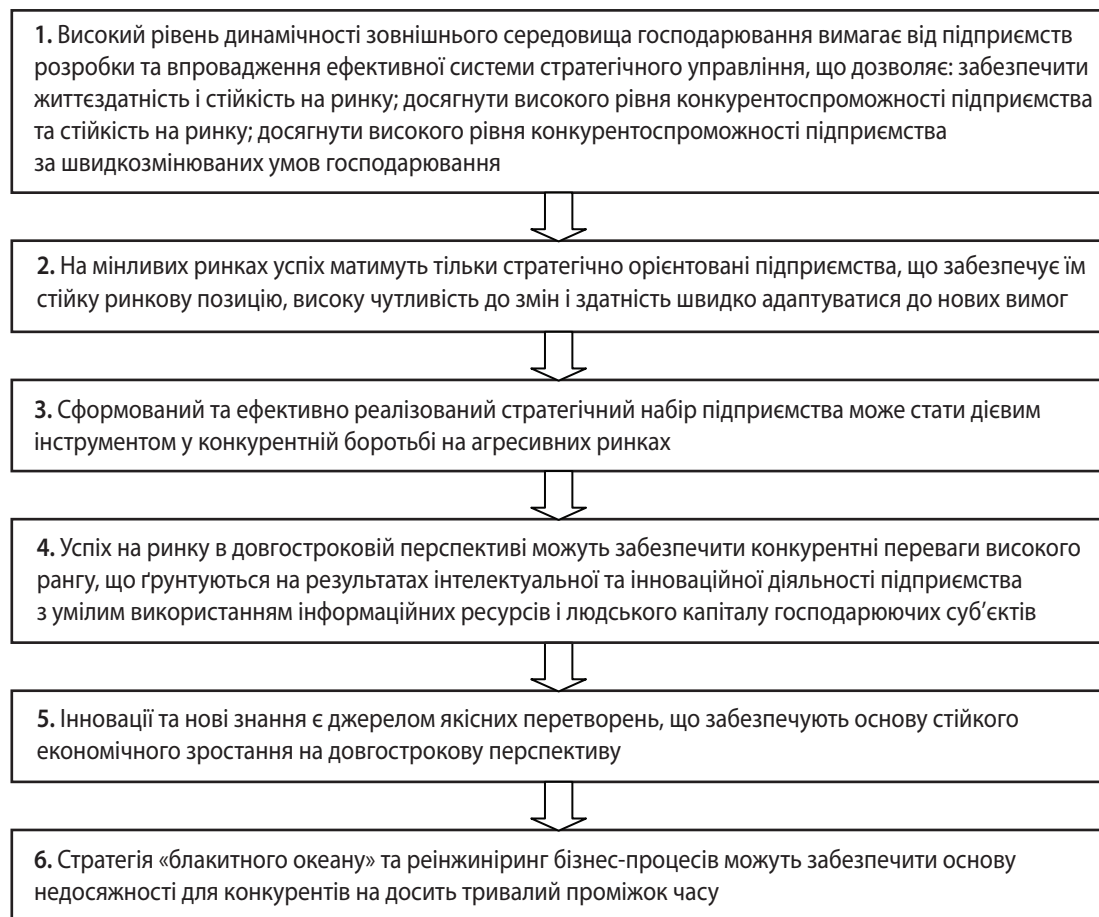
Враховуючи структурну побудову та тенденції діяльності підприємств в умовах кризових піків сьогодення, формуючи стратегічні детермінанти інноваційного розвитку підприємства задля досягнення конкурентних переваг, необхідно враховувати відповідні особливості (рис. 2) [9], які визначають місце кожного підприємства на конкурентних ринках.

Процес формування стратегій інноваційного розвитку підприємства та забезпечення при цьому конкурентних переваг потребує визначення основних векторів, які є складовими інноваційної діяльності:

- ✦ інноваційний розвиток техніко-технологічної бази на підприємстві;
- ✦ інноваційний розвиток трудових ресурсів підприємства;
- ✦ інноваційний розвиток управлінської діяльності підприємства;
- ✦ створення нової продукції, послуг.

При цьому в межах формування та впровадження стратегії інноваційного розвитку підприємств важливого значення набуває оцінка й аналіз потенційних

Рис. 2. Особливості формування конкурентних переваг інноваційного розвитку підприємства в межах стратегічних детермінант

Джерело: побудовано авторами на основі [9].

ризиків для прогнозування результатів і коригування впроваджень. Водночас процеси формування та реалізації стратегії потребують постійного контролю, основне призначення якого полягає у виявленні відхилень від плану в ході реалізації стратегії та внесення коригувань шляхом аналізу причин виникнення відхилень, їх можливих наслідків для стратегічного плану в цілому та вироблення рішень, спрямованих на виправлення негативних наслідків або швидкого використання наявних можливостей [10]. Остаточне рішення щодо вибору напрямку розвитку приймається за результатами їх техніко-економічного обґрунтування з урахуванням можливих сценаріїв зміни умов зовнішнього макро- та мікросередовища (принаймні песимістичного, оптимістичного, номінального) [11]. Отже, формування стратегії інноваційного розвитку підприємств і забезпечення її конкурентних переваг потребує використання методів аналізу, оцінки та контролінгу, що стане одним із внутрішніх факторів стратегічних детермінант.

Сформовані стійкі конкурентні переваги інноваційного розвитку підприємств на ринку промислових товарів і послуг допоможуть їм зайняти бажану конкурентну позицію, забезпечити ефективну комерційну діяльність у довгостроковій перспективі та до-

сягти максимального синергетичного ефекту від цієї діяльності на конкурентному ринку [12]. У сучасних умовах, що склалися, підприємства, які приділяють достатньо уваги стратегічним планам і формують їх на основі детермінант інноваційного розвитку, зможуть у найшвидші терміни досягнути належного рівня конкурентоздатності на ринках, зайняти вигідні позиції серед партнерів, постачальників і стейкхолдерів.

ВИСНОВКИ

Таким чином, вітчизняним підприємствам, що прагнуть забезпечення інноваційного розвитку, необхідно враховувати стратегічні детермінанти досягнення конкретних переваг. Умови цифрової економіки, процеси адаптації до них та темпи випереджаючого розвитку економіки знань спонукають підприємства до постійних пошуків актуальних напрямів реалізації інноваційних стратегій, що в довгостроковій перспективі дозволить забезпечити високий рівень конкурентних переваг.

Результатами дослідження є сформована та обґрунтована структурна побудова стратегічних детермінант інноваційного розвитку підприємства в умовах досягнення конкурентних переваг. Виявлено основні тенденції сучасних аспектів конкурентних

переваг інноваційного розвитку підприємств. Розглянуто особливості формування інноваційного розвитку конкурентних переваг підприємства в межах стратегічних детермінант.

Перспективами подальших досліджень у даному напрямі є визначення практичних аспектів стратегічних детермінант формування конкурентних переваг інноваційного розвитку підприємств в умовах кризи, а також поглиблення дослідження в напрямі використання конкурентних переваг інноваційного розвитку підприємствами у сфері управління економічним потенціалом. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Причепя І. В. Інноваційні пріоритети формування стратегічних конкурентних переваг підприємства. *Ефективна економіка*. 2014. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2868>
2. Ареф'єва О. В., Мізюк С. Г., Ращепкін М. Д. Особливості формування економічного потенціалу підприємств із позицій економічної безпеки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. 2018. Вип. 22. Ч. 1. С. 5–9. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/22_1_2018ua/3.pdf
3. Головчук Ю. О., Пчелянська Г. О. Особливості формування стратегії підвищення конкурентоспроможності підприємства на основі парадигми інноваційного розвитку. *Економіка та держава*. 2020. № 3. С. 66–70. DOI: 10.32702/2306-6806.2020.3.66
4. Прохорова В. В., Коваленко Д. В. Інноваційне бізнес-моделювання підприємств: стратегічні детермінанти // *Адаптивне управління підприємствами в умовах неотехнологічного відтворення* : монографія / за ред. д-ра екон. наук, проф. О. В. Ареф'євої. Київ : ФОРМ Маслаков, 2020. С. 26–32.
5. Ковальчук А. М. Детермінанти забезпечення мотиваційного управління економічною безпекою підприємств в умовах стійкого розвитку. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія «Економічні науки»*. 2020. № 3. С. 98–107. DOI: <https://doi.org/10.30857/2413-0117.2020.3.8>
6. Мних О. Б. Стратегічний контекст збалансованого розвитку підприємств залізничного транспорту на основі цифровізації. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2020. № 69. С. 135–146. DOI: <https://doi.org/10.18664/338.47:338.45.v0i69.200562>
7. Kwilinski A., Kuzior A. Cognitive Technologies in the Management and Formation of Directions of the Priority Development of Industrial Enterprises. *Management Systems in Production Engineering*. 2020. Vol. 28. Iss. 2. P. 133–138. DOI: <https://doi.org/10.2478/mspe-2020-0020>
8. Korytko T., Bryl I., Piletska S., Arefieva O., Arefiev S. Strategy of Innovative Development of an Enterprise on the Basis of Evaluation of Its Intellectual Capital.

Науковий вісник Національного гірничого університету. 2021. № 3. С. 134–141.

DOI: <https://doi.org/10.33271/nvngu/2021-3/134>

9. Причепя І. В., Стелюк К. О. Проблеми формування конкурентних переваг підприємства. *Економічний простір*. 2013. № 80. С. 248–256.
10. Дончак Л. Г., Семчук І. В. Процес формування стратегії інноваційного розвитку підприємства // *Сучасні детермінанти розвитку бізнес-процесів в Україні* : матеріали виступів III Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (м. Київ, 11 квітня 2019 р.). Київ : КНУТД, 2019. С. 153–156. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/12901/1/SDRBP2019_P153-156.pdf
11. Ілляшенко С. М., Шипуліна Ю. С., Ілляшенко Н. С. Управління знаннями при формуванні стратегії випереджаючого інноваційного розвитку підприємства. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2019. Вип. 3. Ч. 1. С. 215–223. DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2019-3-31>
12. Петрович Й. М., Лушак Н. С. Формування конкурентного потенціалу організації на інноваційних засадах. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2011. № 698 : Проблеми економіки та управління. С. 3–10. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/10912/1/01.pdf>

REFERENCES

- Arefieva, O. V., Miziuk, S. H., and Rashchepkin, M. D. "Osoblyvosti formuvannya ekonomichnoho potentsialu pidpriemstv iz pozytsii ekonomichnoi bezpeky" [Specifics of Enterprise Capability Development Based on Economic Security]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya «Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo»*, iss. 22, part 1 (2018): 5-9. http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/22_1_2018ua/3.pdf
- Donchak, L. H., and Semchuk, I. V. "Protsees formuvannya stratehii innovatsiinoho rozvytku pidpriemstva" [The Process of Forming a Strategy of Innovative Development of the Enterprise]. *Suchasni determinanty rozvytku biznes-protseesiv v Ukraini*. 2019. https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/12901/1/SDRBP2019_P153-156.pdf
- Holovchuk, Yu. O., and Pchelianska, H. O. "Osoblyvosti formuvannya stratehii pidvyshchennia konkurentospromozhnosti pidpriemstva na osnovi paradyhmy innovatsiinoho rozvytku" [Strategies Formation Peculiarities of Enterprise Competitiveness Increasing on the Basis of Innovation Development Paradigm]. *Ekononika ta derzhava*, no. 3 (2020): 66-70. DOI: 10.32702/2306-6806.2020.3.66
- Illiashenko, S. M., Shypulina, Yu. S., and Illiashenko, N. S. "Upravlinnia znanniamy pry formuvannya stratehii vyperedzhaiuchoho innovatsiinoho rozvytku pidpriemstva" [Knowledge Management in Forming a Strategy of Innovative Development of the Enterprise]. *Problemy systemnoho pidkhodu v ekonomitsi*, vol. 1, no. 3 (2019): 215-223. DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2019-3-31>
- Korytko, T. et al. "Strategy of Innovative Development of an Enterprise on the Basis of Evaluation of Its Intellectual

Capital". *Naukovyi visnyk Natsionalnoho hirnychoho universytetu*, no. 3 (2021): 134-141.

DOI: <https://doi.org/10.33271/nvngu/2021-3/134>

Kovalchuk, A. M. "Determinanty zabezpechennia motyvatsiinoho upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstv v umovakh stiikoho rozvytku" [Determinants of Ensuring Motivational Management of Enterprise Economic Security in the Context of Sustainable Development]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu tekhnologii ta dyzainu. Serii «Ekonomichni nauky»*, no. 3 (2020): 98-107.

DOI: <https://doi.org/10.30857/2413-0117.2020.3.8>

Kwilinski, A., and Kuzior, A. "Cognitive Technologies in the Management and Formation of Directions of the Priority Development of Industrial Enterprises". *Management Systems in Production Engineering*, vol. 28, no. 2 (2020): 133-138.

DOI: <https://doi.org/10.2478/mspe-2020-0020>

Mnykh, O. B. "Stratehichni kontekst zbalansovanoho rozvytku pidpriemstv zaliznychnoho transportu na osnovi tsyfrovizatsii" [Strategic Context of Balanced Development of Railway Enterprises Based on Digitalization]. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, no. 69 (2020): 135-146.

DOI: <https://doi.org/10.18664/338.47:338.45.v0i69.200562>

Petrovych, I. M., and Lushchak, N. S. "Formuvannia konkurentnoho potentsialu orhanizatsii na innovatsiinykh zasadakh" [Formation of the Competitive Potential of the Organization on an Innovative Basis]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnikha»*, no. 698 (2011): 3-10. <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/10912/1/01.pdf>

Prokhorova, V. V., and Kovalenko, D. V. "Innovatsiine biznesmodeliuvannia pidpriemstv: stratehichni determinanty" [Innovative Business Modeling of Enterprises: Strategic Determinants]. In *Adaptyvne upravlinnia pidpriemstvamy v umovakh neotekhnolohichnoho vidtvoorennia*, 26-32. Kyiv: FOP Maslakov, 2020.

Prychepa, I. V. "Innovatsiini priorityety formuvannia stratehichnykh konkurentnykh perevah pidpriemstva" [Innovation Priorities of the Formation of the Strategic Competitive Advantages of Enterprise]. *Efektivna ekonomika*, no. 3 (2014). <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2868>

Prychepa, I. V., and Steliuk, K. O. "Problemy formuvannia konkurentnykh perevah pidpriemstva" [Problems of Formation of Competitive Advantages of the Enterprise]. *Ekonomichniy prostir*, no. 80 (2013): 248-256.

УДК 330.34

JEL: D24; E22; G32; M20; O42

КАПІТАЛІЗАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВ: ТЕОРЕТИЧНИЙ І ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТИ СТАНУ ТА ПРОЦЕСУ РОЗВИТКУ

©2021 ЯСТРЕМСЬКА О. М., ЯСТРЕМСЬКА О. О.

УДК 330.34

JEL: D24; E22; G32; M20; O42

Ястремська О. М., Ястремська О. О. Капіталізація підприємств: теоретичний і практичний аспекти стану та процесу розвитку

Стаття присвячена розкриттю теоретичних і практичних аспектів капіталізації підприємств. Згідно з теоретичним аспектом визначено, що капіталізація розглядається як явище (стан), процес та економічні відносини. У цілому, під капіталізацією підприємств доцільно розуміти накопичення капіталу. У зв'язку з тенденціями гуманізації та соціалізації, переважання в економічних відносинах концепції динамічних компетентностей до складових капіталізації відносять капіталізацію не тільки ринкову, а й людського капіталу, інтелектуальної власності, екологізації, іміджу, ділових відносин, що відповідають особливостям нової економіки та ґрунтуються на інвестиційній діяльності підприємств, що сприяє нарощуванню їх капіталу. У практичному аспекті капіталізація підприємств досліджена стосовно оцінювання її стану та розвитку. У практичному аспекті доведено доцільність використання поняття капіталізації як явища (стану). З використанням методу багатовимірного факторного аналізу, а саме – методу головних компонент, обґрунтовано систему часткових показників оцінювання стану та розвитку капіталізації підприємств як явища. Основними показниками обрано питому вагу: реальних інвестицій за рахунок власних коштів підприємства в загальному обсязі інвестицій; інвестицій в основний капітал у власному капіталі; реальних інвестицій за рахунок амортизаційних відрахувань підприємства в загальному обсязі інвестицій; інвестицій у рекламу в загальному обсязі інвестицій в інновації; капітальних інвестицій у матеріальні активи в загальному обсязі капітальних інвестицій; інвестицій на обчислювальну техніку та програмне забезпечення в загальному обсязі інвестицій у нематеріальні активи; інвестицій на інновації в загальному обсязі інвестицій; інвестицій на інформатизацію в загальному обсязі інвестицій; інвестицій у нематеріальні активи в загальній вартості необоротних активів; інвестицій у нематеріальні активи в загальній вартості активів, що об'єднані в інтегральний показник капіталізації методом адитивної згортки. Окремі значення інтегрального показника підприємства за певний рік характеризують стан його капіталізації, а їх значення за декілька років – процес розвитку капіталізації. На прикладі 19 підприємств методом кластерного аналізу згруповано підприємства в однорідні групи для порівняння результатів їх капіталізації. У результаті використання означених методів доведено суттєвий вплив на її розвиток нових складових капіталізації – капіталізації інтелектуальної власності, нематеріальних активів, комунікацій, яким доцільно приділяти найбільшу увагу в процесі управління розвитком капіталізації.

Ключові слова: капіталізація підприємств, складові капіталізації, стан і розвиток капіталізації, інвестиційна діяльність, багатовимірний факторний і кластерний аналіз, показники капіталізації підприємств, метод адитивної згортки, капіталізація інтелектуальної власності, нематеріальних активів, комунікації.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-10-273-283>

Рис.: 1. Табл.: 5. Формул.: 2. Бібл.: 10.